

IN
SPECIMEN ACADEMICUM
DE
CONVIVIIS

Romanorum nec non aliorum,
Ex Consensu

AMPLISSIMI. ORD. PHILOS.
Sub

MODERAMINE

Admodum Rever. etq; Celeberrimi

DN. TORST. RUDEEN,

Poësos Prof. Ordinarii,

Exhibitum

â

JOACHIMO ZESEN/
Wiburg.

In Auditorio Maximo

ad diem 13 Maii, Anno 1705
horis convetis.

ABOÆ, EXC. Jo. WAL.

MUDIMEDADA MEMORIAS

EL VIEJO MUNDO

en sucesos de la historia

de su tiempo

que se han escrito

en el mundo antiguo

en el mundo moderno

EL NUEVO MUNDO

en sucesos de la historia

de su tiempo

LOS DIFERENTES MUNDO

en sucesos de la historia

de su tiempo

EN UN MUNDO

SACRÆREGIÆ MAJESTATIS

SUMMÆ FIDEI VIRO,
Illustrissimo & Excellentissimo
Domino,

DN. ANDREÆ

L**I**ndehielm/

LIB. BARONI de Fogelstræd/
DOMINO de Ladewijf/
&c.

Provinciarum
Wiburgicæ, Kymenegardensis
& Castelli Novi

GUBERNATORI

Gravissimo,
MÆCENATI & PROMOTORI
meo ut Summo,

Ita

Benignissimo,

FELICITATEM & ANNOS!

Aggrediter opus, & molis im-
mensæ, & viribus meis lon-
gè superius, si virtutum me-
ritorumque TUORUM,
ILLUSTRISSIME DOMINE, conaser-
ex dignitate instituere encomium: ut
ab ipsis juvenilibus annis, in variis,
iisq; amplissimis muniis, TUOS labores,
vigilias, industriam & prudentia con-
silia S: R: M: publicæq; Rei explicue-
ras probaverasque: ut per temporis sa-
tis rotundi curriculum Provincias Ca-
relienses, prudenti, æqua & felici gu-
bernatione beaveras, & nunc etiam fer-
uente hoc belli incendio, prudentiæ &
curarum TUARUM salutares maxi-
mè fructus facis persentiscere: ut ante
sexennium canos TUOS illustri qui-
dem, periculis tamen plenæ, ad Mu-
scovitas legationi commodaveras: ut
in fortunâ celsâ affabilem, beneficium &
humanum TE præbes omnibus. Qui-
bus & aliis similibus TUIS meritis
vix recensendis nedum celebrandis,
mea par esse poterit infantia. Hæc
tamen

tamen omnia, hanc mihi pepererunt
fiduciam, ut hasce puerilium studiorum
primitias ILLUSTRISSIMI NOMINIS
TUI adscriptu ausus fuerim ornare. quod
ut ex svertâ TUA gratia mihi permittas,
optandoque patrocinio clientem digna-
ris, supplex rogo & obtestor. Sic faciat
supremus rerū Sospitator ILLUSTRIS-
SIMOS TUOS canos in prolixam,
vegetam, & felicem senectam, nostrosg
uberrimos usus usque virere!

ILLUSTRISSIMI TUI NOMINIS

devotus cultor

JOACHIMUS Zesch.

Nobilissimo Amplissimoque Domino,
Dn. JOHANNI SAEHI S.
Consuli Justitiario Civitatis Aboënsis
Gravissimo,
Patrono & Benefactori meo Magno
Propensissimoque.
SALUTEM, FELICITATEM!

Ut in specimine hoc puerili edendo, Te quoque Amplissime & Spectatissime Dn. Consul, compellarem, me adegit Tuorum maximorum in me meosq^z beneficiorum, favorisq^z multiplicis conscientia; quam, quin publicitus hac occasione profiterer, à me impetrare non posui. Id doleo, quod ingentibus Tuis meritis male respondeat redhominem, nulla alia gratia se commendans, quam quod ab animo proficiatur submissō, grato & officioso: quem usque ut respicias, meque post hac, us hacenus, gratia & favore Tuo complectaris, est, quod cum sincero perpetua Tuæ felicitatis voto, animitus & humiliter precor,

Tibi Amplissime Dn. CONSUL,

Cliens addicissimus
J. Zhesch.

Eximio Praefansissimoque bonarum
literarum Studioſo,

JOACHIMO TESCHI
Wiburgensi,
S. P. D.

AN Græcorum populo lex in
CONVIVIS ejus observata; n̄ mi-
hi n̄ ām̄i, vitio sit vertenda,
haud facile dixerim. Si enim intempe-
stivis conviviis, & perpotandi pervigi-
landique insanæ dulcedini, semper in-
dulſiflet, tot tantorumque præclarorum
operum, auctor haud extitiflet. Medio-
critatem itaq̄ observavit, & bibendi stu-
dendique ac laborandi tempora benè ha-
buit partita. Est autem nihil in vita,
quod animum allegete blandius fren-
temque remittat gravius uno convivio
bene instituto. Quis enim nescit, mem-
bra hinc refoveri, instaurari humores,
spiritum refici, ac quodammodo ratio-
nem exergescieri? hinc a laboribus
quiescimus, curas laxamus, & suum in-

ge-

genio sufficitur pabulum. Hinc & Ma-
iores nostri, teste Tacito, de Moribus Ger-
manorum, sub his Scandinaviæ in, colasni
fallor, comprehendente, in conviviis de
gravissimis rebus, de reconciliandis feliciter
invicem inimicis, & jungendis affinitatibus,
& adsciscendis principibus, de pace denique &
bello consultabant: tanquam nullo magis tem-
pore, aut ad simplices cogitationes pateat a-
nimus, aut ad magnas incalescat. Cete-
tum cum Tu, Eximie Tesch, Convivi-
orum tum antiquitatem ac solennitatem,
tum cetera, quæ vel laude vel vitupe-
rio in iis digna occurrant, pluribus in-
docta tua Disputatione, doces; super-
vacuum duco ea heic repetere, aut a-
lia fortassis alie niora congerere. Gratu-
tulor potius tibi de his egregiis bona-
rum literarum progressibus, quibus Ec-
clesiam vel Rempubl. ornare queas. Ma-
ete porro sis, hac voluntate, & pro-
ficiendi ardore, nec dubites, patronos
ac promotores virtuti tuæ defuturos.
Vale. scrib. p.p. Aboæ 6. Maji 1705.

MATTHIAS SWEDER.
h. t. RECTOR.

MEMBRUM PRIMUM.

orem imitati Eruditorum, mox in ipso ingressu opellæ solicii erimus de explicatione nòminis. Quod itaque attinet ad vocabulum CONVIVIUM, derivatur illud à verbo vivo : hinc compositum convivere est simul vivere. Convivere cum adolescentibus Quint. lib. 5. & iterum lib. 1. lavamus & tondemus & convivimus ex consuetudine, id est convivamur. Huic derivationi Parens eloquentiæ Cicero calculum suum adjicit, dicendo de Sen. c. 13. Majores nostri accubationem amicorum, quia vite conjunctionem habet, convivium nominarunt, melius quam Graci, qui ovum pōson

A

v. 4

καὶ σύνδεσμον nominant. Denotat οὐμπόσιον apud Græcos non tantummodo compositionem, sed etiam compotationem quandam convivalem ut apud Plut: Symp. lib. 7. καὶ νομιμίας καὶ σπερδῆς καὶ παιδίας καὶ λόγων καὶ περίζεων τὸ οὐμπόσιον, Stuck: in convivalibus, Convivium latinis, οὐμπόσιον Græcis est honesta atque jucunda amicorum communio, cibi atque potius, amoris contrahendi aut confirmandi gratia instituta.

2. Esse quidem in vitâ quæ animum allestent blande, ac frontem remittant gratissimè constat. Quod tamen de convivio haud citra modum imprimis affirmaveris. Etenim quis nescit membra hic resoveri insigniter, restaurari humores, spiritum refici, tittillari sensum, ac rationem expergefieri quodammodo? Hic à laboribus quiescimus, curas laxamus, & suum ingenio sufficitur pabulum, ut benevolentiae mutuae ac magnificientiae argumentum præteream jucundissimum. tolle convivantiū hilaritatem, jam parte
plu.

plurima evanuerit amoris fomes, amicitiae condimentum, & fuerint vitæ solatia, quæ inde fusim progerminant. Quamobrem conviviorū celebratio non modo meretur dici jucunda, verum utilis quoque ad conciliandas conservandasque amicitias. Ad concordiam Ci-vium olim instituebatur publicè eorumdem συστίνα, concœnationes. Hinc Cre-tentes habebant sua ἀνδρεῖα quos imitati seu potius æmulati Spartani, instituere & ipsi, mutato nomine Φιδίνα dicentes, vel ἄπο τῆς Φιλίας ὃ pro λ ponendo more Græcorum, vel Ψειδίπαις ἡ Ψειδῶ id est frugalitate. Plut. lib. 7. Symp: *Præprimis* inquit *adbibeatur mentis cibus convibiique suavissimum condimentum colloquium mutuum.*

Qvibus scilicet verbis veterum frugali-tatem in conviviis maximè innuit, qui non indulgebant heluationibus, diem-ve nocti jungebant potando, sed inter honesta colloquia & hilaria acroamata sese recreabant. Hunc morem Græci cum primis servabant, postquam ma-gnifice epulati fuerunt, quasi refoto ani-

mo de bellis decernebant. Hæc quoque Germanorum fuit consuetudo, ut de pace, bello, deque fœderibus in conviviis inter pocula conferrent. Ut omnia jucunda & Iyavia essent, prisci in conviviis ænigmata proponebant, interdum libros ad mensam familiarem afferre solebant, & legendo convivas recreare, & de iis quæ inter legendum observabant, placidum instituere colloquium. Hinc sapientiæ Magister Seneca refert. *Varius nobis sermo fuit in convivio.* Nemini inter illos pocula obtrudebantur, nullus cibo potuque obruebatur, sed cuivis sua libertas permittebatur. Nec sine causa laudandus est Rex Spartanorum Agesilaus, qui pincernæ interroganti, quantum cuique vini juberet apponi? respondit: si multum vini in promotu est, cuivis quantum posset fundito, si parum, æqualiter inter omnes distribue. In magnifico illo ac sumtuoso convivio Susis celebrato, Rex ille magnus Ahassverus contra barbarum illum heluandi modum Persis receptum, edicto prohibuit,

ne

ne alter alterum ad bibendum cogeret. Erant principio, qui secundum gentium ad æquales haustus sele adhortantium, insolentiam biberent, ideoque per præpositos domus quos Modimperatores ordinaret, curabat ne ullus prohibetur bibere quod vellet, neq; quisquam ad temerum urgeretur. Josephus in antiquit: Jud: *Fussit Rex servis suis, ne cogerent illos bibere, sicut apud Persas fit.* Sed potius concederent prout quisq; vellet sedens tium. Persæ ex veteri instituto erant victus & dietæ moderationis, turpe censabant illi & rem mali exempli spuere & emungi: attamen sicut ritus & mores, neque æstatum omnium, neque locorum iidem sunt, ita quoque honesta Persarum instituta, quandoque in pejus ruere & retrò sublapsa referri ceperunt, quod Xenophon in Persiâ fatum esse testatur, ubi abusus ita invulnerat, ut à manè ad vesperam unicum sæpè prandium continuarent. Quare honestissimo instituto Ahasverus publicam tutatus est morum discipli-

nam, ut Ebrea verba exprimam אַנְוֹת
 inviolabiliter observandum ordinavit,
 ne alter alterum ad ebrietatem potando
 cogeret. dolendum sane, hoc sta-
 tutum alias observatu dignum, mini-
 mè in memoriam revocari, neque il-
 lud quod verè & scitè dixit unus ex
 Tragicis Græcis Triumviris Sopho-
 cles, οὐδὲ βίαν πίνειν οὐκ εὔχεται
 διφέρειν βίᾳ. Sed apud seculi nostri homi-
 nes illud jam obtinet, quod de suo seculo
 conquestus est Sarisbariensis, sine mensura
 inquiens bibitur ad mensuram, & is ceteris
 prævalet; qui aut gula aut dolo sternit aut
 vincit compotatores. Et quod anteā lauda-
 tus Horologii Auctor verbis probe no-
 tandis ingeminat. Non instituuntur nunc à
 Philosophis convivia, sed ab heluonibus non ad
 disputandum sed ad altercandum, non ad
 explicandas res dubias, sed ad carpendas vi-
 das alienas, non ad confirmandas amicitias
 veteres, sed ad periculum faciendum cibi de-
 licati: Et quod pessimum, quando senes
 cum junioribus concertant, non super eo fit,
 quis gravissimas dicat sententias, sed quis
 capacissima exhauserit pocula.

MEM-

MEMBRUM SECUNDUM:

Majores nostri inquit Servius sedentes epulabantur, quem morem habuerint à Luconibus & Cretenibus, ut varro docet in libris de vita populi Romani in quibus dixit, *quid à quaque traxerit gente.* Et Isidorus libro 20. cap. II. *Apud veteres, inquit, non erat usus accumbendi unde & confidere dicebantur.* Ath. lib. I. *Deipnosophist p: cap. 14. Sedebant, in cœnis Heroës, non accumbebant, qui mos, ut inquit Duris, etiam interdum servabatur apud Alexandrum Regem.* Is enim aliquando quadringentos duces in sellis aureis & argenteis, veste purpurea stratis, sedentes ac reclinatos convivio excepit. Postea vero ut Varro docet de vita populi Romani, viri discumbere cœperunt, mulieres sedere, quia turpis visus est in muliere ac cubitus. Hæc ille cum quo consentit Valer: Max: Lib. 2. cap. I. Ubi notat posterioribus temporibus mulieres etiam contra morem majorum cum viris accumbere cœpisse. Manavit autem hic mos

mos accumbendi ad Romanos, ut verisimile est, post Asiam devictam Græciamque cognitam, ab ipsis Græcis, quod Horatius innuere videtur, cum scribit,
Gracia victa suum victorem cepit. Sed quomodo accubuerint pauci recte norunt, & est sanè res in tantâ vetustate obscurissima. Justus Lips; lib. 3. Antiq: Le&t:
 Accumbendi modum qua ex libris qua ex monumentis hunc ferè fuisse colligit.
 In cœnaculo mensa collacabatur rotunda, inferiorum quidem hominum tripes & ex simplici ligno, lautiorum citrea aut acerna, cum lamina argentea inducta, quam pes eburneus fabrefactus in modum Pardi & Leonis sustentabat. * Appendicem breviter annexam de loco ubi cœnabant, quem dixerunt zetam Græcè, id est, à convivis peragendis, vel convivendo: latini dixerunt, cœnaculum, & cœnationem. Terentius Varro de lingua latinâ, *ubi cubabat cubiculum;* ubi cœnabant cœnaculum vocitabant, & paulo infra. Posteaquam superio-

periori parte cœnitare cœperunt, superioris domus pars universa cœnaculum dicta. Festus subdit, cœnacula dicuntur ad que scalis ascendi-
tur. Postea ut illud ascendendi incom-
modum evitaretur, in atriis & interio-
ri parte ædium cœnare cœperunt, re-
lictis superioribus inquiliinis & paupe-
ribus. De formâ mensarum aliquid di-
cendum: primum igitur quadratas fu-
isse mensas, certissimum est. Plin: libr:
3. cap. II. Escarta mense quadratæ vocantur,
in quibus homines epulabantur. Postea ro-
tundas factas, rationem adfert Myrlia-
nus apud Ath: lib. II. cap: 13. quod fi-
gura circularis absolutissima esset, ac perfe-
ctissima, adque perpetuam cœli omnia
continentis conversionem accomodissima. Ta-
men non erant perfectè rotundæ sed
semicirculares: nonnulli Sigma vocarunt.
Quod cum essent in formam hemicycli
aut Lunæ dimidiatae effigiem ex-
structæ, vocari placuit nomine lite-
ræ Græcæ: quia, ut ex marmoribus pa-
tebit, antiqui Sigma literam, ut me-
diæ lunam scribebant. Fulcra harum

eburnea erant, laminis putaminum te-
stitudineorum minutim sectis obducta:
ligno inserebatur secta testudo ut ex
utroque veluti unum corpus affabré fie-
ret. Circum mensam tres ut pluri-
mum lecti erant, ex quo Triclinii no-
men, vel etiam duo, quod Plauto est
Biclinium. Triclinium cœnaculum à
tribus lectis discubentium dictum.
apud veteres in loco ubi convivii ap-
paratus exponebatur, tres lectuli strati
erant, in quibus discubentes epula-
bantur, *λίνη* Græcè lectus vel accubitus
dicitur ex quo confectum est, ut tri-
clinium diceretur. In cœnaculis Ro-
mani majorum virtute parta trophea
suspendebant, quo incitamento ea ei-
fent, ne majorum gloriam desererent
aut contemnerent posteri. Erant insu-
per libri adeò superfluo apparatu, ut
bibliothecæ viderentur esse, qui mos
inde defluxit, quod in convivio aliquid
semper legere aut recitare clientes fa-
muliique conservabant. Præterea vela
iniis-

in iisdem ad excipiendum pulverem,
ne super mensas, dapes & convivas
spargeretur, suspendi sunt solita. Hunc
morem hodie Principes & honestiores
servare compertum est, apud quos men-
tas sub quibusdam veluti centoriis se-
rificis parari s̄apē vidimus. Manilius
Astron. lib: 5: ait,

*Hæc fuerat quondam Divis concessa figura.
Nunc jam luxuria pars est: triclinia templis
Concertant: tectis auro, jam vestimur auro.
Cujus sensus est notante Scaligero, Quod
olim ædes Deorum duntaxat bracteatae
& deauratae erant. Postea vero & tri-
clinia: tectique aureis lacunaribus ve-
lcebantur auro cavo, e vasis nimirum,
e quibus cibus sumebant, aureis; De
hisce prolixius in sequentibus dicam.
Lecti instanebantur aulæis, purpurâ,
aut aliâ veste stragula, pro copia au-
tinopia convivatoris. De lectis & tri-
cliniis aureis argentisque agit, Plin: 33.
cap. 2. Ubi primum eorum laudat Au-
torem. *Lectos vero mulierum jam pre-
dem totos operiri argento, & triclinia qua-**

dam, quibus argentum addidisse primus
 traditur Cornelius Pollio eques Romanus.
 De Julio Cæsare narrat Svetonius, eum
 in aureo lecto veste purpurea discubu-
 isse. E solidō etiam argento postea factos
 constat ex Lampridio in Heliogabalo,
*Solido argento factos habuit lectos & tricli-
 nares & cubiculares.* Lecti uno tantum
 latere strati sunt, longitudine pedum
 quatuor, latitudine trium, mensarum
 longitudo par lectis, altitudine trium
 cubitorum: paulo tamen eminentiores
 mensis lecti, in quibus erant anaclini-
 teria sive accubita. Kippingius: in quo-
 libet triclinio erant tres discubitus, ita-
 que discubitus omnes erant novem, tot
 enim convivas & non plures vocare li-
 cebat. Lepidissimus est liber Marci
 Varronis, qui inscribitur, *Nescis quid ve-
 sper serus uehas,* in quo differit de apto
 convivarum numero, deque convivii
 habitu, cultuque. dicit convivarum
 numerum, incipere oportere à Gra-
 tiarum numero & progredi ad Musa-
 rum. id est, proficiisci à tribus & con-
 sistere

sistere in novem: ut cum paucissimi convivæ essent, non pauciores quam tres, cum plurimi, non plures quam novem. Nam multos inquit Plut: in convivio esse non convenit, quod turba plerumque est turbulentia. Cœterum terni aut quaterni unum occupabant. Horat: sapè tribus lectis videas cœnare quaternos. si plures sordidum id & minimè lautum habebatur. Ita fiebat, ut ex una communī mensa vix esset, ut supra duodecim vescerentur. A quo numero illa Augusti famosa cœna apud Svetonium dōdexádeos dicta. Interim cum de cœna sermo à me jam instituitur, breviter duntaxat perstringam quoties in die cibum Rōmani capiebant. Prima apud illos erat matutina jentatio, mox Prandium, qnod Prandiculum vocabant, tum cœna & commessatio: Merendam non excludamus, quæ à cibo meridiano nomen sumvit. cum Prandio eandem fuisse monet Festus, quanquam eam post prandium & post meridiem collocat Nonius; sed hæc facile habita

ratione temporis, controversia dirimitur. Nonius Marcellus de proprietate sermonum cap. 1. Merenda inquit dicitur cibus, qui post meridiem datar. Onomasti: Merenda τὸ μετ' ἡραῖς θαγῆν. Ex hisce liquet, esse Merendam cibum, qui prandio quidem sit posterior, cœnâ autem prior. Festus lib: 20. vicissim pro prandio veteribus acceptam merendam observat, dum ita scribit, Merendam antiqui dicebant pro prandio, quod scil: medio die caperetur. Sed videtur usitatus tamen merendam fuisse appellatam cibum, qui post meridiem capitur. Jentabant manē, panis portionem vino intinctam sumendo, ut ait, Plut: Lib. 8. conviv: Quidam omittebant vinum. Seneca: Non multum mihi ad balneum superest, panis deinde siccus, post quod non sunt lavanda manus. Prandebant meridiè, tribus indè horis merendam capiebant, vesperi cœnabant, lectum ingressuri commessabantur. Sed nec prandia omium fuerunt, ditiores fortè prandebant, & qui domi otio abun-

undabant, aut nuptiarum solennia agitabant. Hinc quinques in die cibum capi solitum constat, quod tamen non ita intelligendum est, quasi omnes sine discrimine toties commederent: verum est de pueris, qui famem non tolerabant, opificibus, servis, viatoribus, quorum vires labore fractas atque immunitas refici & augeri cibô necesse erat. Item de senibus, qui valetudinis causa aliquid cibi ante cœnam sumebant. Reliqui homines liberaliter educati, semel tantum aut plurimum bis commederent. Cœnam delicatam & splendidō apparatu præparabant hora diei nona. Lucensis lib. 3. Polymatiæ. *Hora cœnæ* inquit, *estate nona, hyeme decima, que indicabatur tintinabulo.* Tempus cœnæ umbrâ conjectabant. Julius Pollux. *Tῆς οὐίας ἐπεκμάρισθε τὸν καιρὸν τῆς ἔπειτα δεῖπνου ὁδὸς. οὐ τιχεῖον ἐνάλλον.* Ipsum cœnam in tres partes tribuerunt, sive placet dicere missus. Primum missum antecœnam sive gustationem aut gustum dixerunt: secundum in quo præ-

præcipui & lautissimi cibi, propriè cœnam: tertium in quo bellaria, mensam pomerum, sive mensas secundas. Antecœnam vocarunt promulsum, ideo videlicet, quod datur ante mulsum. Nam non temerè primam sicut nisi mulso sedabant Romani, quod ipsum principio cœnæ, vel confectum apponi moris fuit, vel ejus loco separatum Vinum aut mel, prout quisque pro arbitrio id temperans, mulsum sibi conficeret. Hanc sequebatur cœna, cuius quod præcipuum terculum erat, caput cœnæ dicebatur, in quo apposuerunt ostrea, lactucas, ova, mora, gobios, rutam, deinde sequebantur missus carnium aut piscium & dicebatur mensa prima. Mensa secunda continebat cibos suaves, bellaria Attica, τραγίματα: Ath: lib:15. Secundam mensam his exornabant: late, caseo, melle, jovis cerebro, id est opiparo aliquo cibo, turdis, leporibus conchis, jusculis quibusdam, placentis variis, præsertim ex melle confectis

etis, rapis, malis, pyris, mespilis, nucibus, denique omni fructuum genere. In tantâ ciborum appositione, ut ordinem servare possent servi, de schedula id factum est: Nam non singula fercula, sed mensas ferculis onustas duo servi accumbentibus apponebant. Convivator, ut scirent dapiferi quænam fercula, aut quo ordine essent super mensa disponenda, tabellam sibi afferre jubebat, in qua omnia terculorum nomina essent descripta. Varia erant instrumenta & vascula, quorum usus erat, in capiendis cibis & assumendis potionibus. Et alia quidem cibo capiendo, alia potui ac liquoribus assumendis. Instrumenta cibo inservientia, inter alia hæc recenset Julius Pollux. lib: 10. Onomast: cap. 23.
utendum etiam canicis, lingulis, Mytilariis, cochlearibus, novaculis, cultris, cultello & gladio, vasa ciborum & eduliorum
 erant præcipue disci, orbes, patinæ, quarum varia habebantur genera. Julius Pollux lib: 6. Onomast: cap: 12. *Vasa*
 verò que mensis imporuntur, Communi-

ver quidem vasa vocabis argenteas. Singula-
sim vero quos discos vocant, orbes vocabis
argenteos, aut lances argenteas vel patinas,
sicuti & patinas communes, que tabicles di-
cte sunt, & minores patellas, atque pati-
nas carnium, & patellas piscarias. Ma-
zamomia erant lances magnæ, ac con-
cavæ, in quibus mazæ distribuebantur,
erantque lignea. Paropsidum item,
meminit idem Auctor in lib. II. c. 23.
his verbis. *Paropsides vulgari usu ad mas-
sam quandam, aut jus aliquod referuntur,
vel edulium quoddam frugale, quod appo-
situm condire oportet.* Atque haec qui-
dem erant inter vasa majora. Mino-
ra erant condimentorum vascula, quæ
Julius Pollux iterum citato loco his
verbis introducit. *Condimentorum vasa
acetabula, quibus acetum inest, intinctoria,
cetaria, pelves, Catini. Acetaria olim vo-
carunt, que juscule continent, quas vero
patellas vocant, lecanides vocare oportet, e-
tiam si argenteæ sint.* Vasorum potui ac li-
quoribus assumentis idoneorum, re-
center magnam partem Julius Pollux lib.

10 Onomast. cap. 19. Pocula & potatoria
vasa inquit. *Cotones*, *Cotyle*, *cotyliscis*,
pbiale, *calices*, *Cyathi*, *cyliscia*, *Scyphi*.
Priusquam accumbebant, manus lava-
bant, sèpè etiam pedes, ut squalores
& illuvies demerentur, & spiritus vi-
tales resocillarentur Virg: in Convivio
Didonis

Dant manibus lymphas.

Apud Marcum cap. 7.v.3. εὰν μὴ πυγ-
μὴν ρίψωνται τὰς χεῖρας, ἔκ οὐτίστη. Togas
mutabant cum vestibus quas cœnatori-
as vocabant, soleas pedibus demebant, ne
lectum conspurcarent: eas deinde asser-
vabant servi adstantes, quæ citra ob-
stragulum erant, & ligulis in parte
superiori pedis obstringebantur. Men-
sam præcedit oratio. Tert. in Apol:cap:
39. Non prius discubitur, quam fit oratio
ad Deum prægustatur, editur, quantum e-
furiētes capiunt, bibitur quantum pudicis
est utile, ita saturantur, ut qui meminerint,
etiam per noctem adorandum Deum sibi esse.
Plut:in Symp. ait mensam inter res la-
cras antiquitus fuisse, ideoque ante gu-

stationem, τὰς ὑπερχάς, id est, primitias
 Diis consecrari solitas, ac deinde reli-
 gione quadam ad convivium, veluti ad
 sacrum quoddam Epulum iri. Athen:
 refert. Etiam post discubitum in genua pro-
 cidebant, & p̄eante sacrorum ministro, pa-
 trias quasdam preces effundebant. * In le-
 tulis epulabantur accumbentes, recli-
 nata superā parte corporis, in cubitum
 sinistrum, intera in longum porrecta,
 ac jacente, capite leviter erecto, dorso
 à pulvillis modicè luffuto, quod si plu-
 res in uno lecto decumberent, primus
 decumbebat ad caput lecti, cujus pedes
 porrigebantur ponē dorsum secundi, se-
 cundus vero occiput obvertebat ad um-
 bilicum primi, pulvillo interjecto, pe-
 des jacebant ad tergum tertii, & sic
 deinceps tertius sic quartus. jam qui
 primus & ad caput lecti decumbebat,
 Summus dicebatur, qui ad pedes Imus,
 qui inter illos Medius. Atque si tres
 convivæ in uno lecto, medius dignissi-
 mus: si quatvor, medius censebatur pro-
 ximus à summo, si duo summus dignis-

simus fuit. Quamdiu vescerentur & po-
 tarent, eo corporis situ manebant. Ubi
 verò cibum capere desierint, tum dor-
 si spinam, quæ antea erat inflexa & ad
 epulandum composita, reposuerunt,
 & caput in cervical reclinabant, nonnun-
 quam lese sedentium instar ergebant.
 Atque hæc quidem in privatis convi-
 viis ad hunc plerumque morem obser-
 vabantur. In publicis autem epulis &
 cœnis nuptialibus, cum magna ho-
 minum multitudo conveniret, numerus
 discubentium observari non potuit,
 sed plures ternis, aut quaternis, in u-
 no lecto decumbebant. Servi ad pe-
 des Dominorum discubentium liquo-
 res afferentes crateras ad summum im-
 plebant, quas deinde in medium colloca-
 bant. Servos etiam præcinctos fuisse col-
 ligitur ex Horat. Philo Judæus omnium
 simul servorum ornatus, de conviviis
 Romanorum breviter agens, refert lib.
 de vitâ contemplativa. Ex illis mini-
 strantibus dicit, minores pueri & pincer-
 ne grandiores aquam afferunt, & loti &

mitidi, fucatique & coronati, vel omnino
 intonsi, vel à fronte tamen prelectis in or-
 bem crinibus, tenissimas candidissimasque
 præcincti tunicas, anteriore parte ad genua
 damissas, posteriore ad poplites, utrumque
 mollibus tenuis ad stricti commissuras, pro-
 pendentibus ad latera sinibus, sic ornati ad-
 stant, intentique observando, quid quisque
 postularat. Servorum insignia graphicè de-
 scribit Apul: lib:9. Frontes inquit, ipso-
 rum literate, capilli semirasi & pedes annu-
 lati. Seryi urbani toto capite rasi fue-
 runt, ergastularii semirasi, quæ raden-
 di forma in majoris ignominiae signum
 facta est. Ferreum annulum gestabant,
 sicut libertini argenteum. Aureos qui-
 dem annulos ipsis habere licebat in pe-
 culio, sed gestare prohibebantur. Hi
 servi ut & reliqui ab ingenuis primum
 distinguebantur, quod diu Romæ
 mansit constitutum, propterea quod non
 nisi Romano civi togæ jus esset. Svet.
 in præf. de clar. Rhet: exemplum af-
 fert, ubi ad fallendos portatores formo-
 sum & pretiosum puerum bulla & præ-
 texta

texta ornabant. Quodnam illud fuerit signum, quo distincti fuerint, variè inter Auctores disceptatur. Faber omnes servos atros fuisse putat, propterea quod legisset in Marcellino atratum culinæ ministerium: sed quis non videt istud tropice & pro suo ingenio stylique sublimitate locutum fuisse Marcellinum, & ideo atratum culinæ ministerium nominasse, quod inter sumum & caliginem sæpius verlentur. Quid igitur sentiam accipe Benevole Lector, servos ab ingenuis fuisse habitu distinctos existimo, quod ex multis Authorum locis evidentissimum est. Seneca de clementiâ: *in scaenam dicta est aliquando sententia, ut servos è liberis cultibus distingueret: deinde apparsuit quantum periculum immineret. Si servi nostri numerare nos cœpissent.* Verum ad propositum nostrum ut redeamus; Romani cibum capiebant ad musicos concentus. quoties nova infreabantur fercula, toties hydraulica inflabant instrumenta, variaque alia. Ore-

Organarii, Choraulæ, Tibicines, Lyristæ, Tympanistæ, Hydraulæ, in pulpitis cœnare solebant. Unguentorum & odorum usus luxus & salutis gratiâ plurimus in mensa fuit, hinc diciti Φυλόμυροι amatores unguentorum. Unctum potissimum caput fuit, & coronatum ad vapores vini coercendos, pedes etiam apud Ebræos, ut legimus in Evangelio d'è Magdalena, caput & pedes Salvatoris nostri perungente, quod ibi proprium & debitum Christus responscere visus, cum à Phariseo mulier objurgaretur. Coronæ quoque usurpatæ unguento madidæ, roseæ si vere, si hyeme ex ramentis & bracteis auri & argenti. Coronatum non tantummodo caput, sed & pectus, popula, mensa, quæ & floribus sparsa, eroco, ballamo, & cœteris odoramentis. Sparsi & epulantes per pueros, de quibus antea dictum est. Συμποσίαρχον vel Modimperatorem semper interesse oportebat, qui ut convivæ cupiebant vel ad summum vel eo minus infundi cura-

curaret, præcaveretque, ne quis ultra
vires à proximo invitatus poculis ob-
tueretur. Huc pertinet illud Ciceronis,
Me verò & magisteria delectans, à ma-
joribus instituta, & is sermo qui more
majorum à summo adhiberetur magistra
in poculo. Hoc magisterium vel sor-
titò obveniebat, vel convivarum rogatu
accipiebatur. sorte ideo eligebatur, ut
invidiā careret ille poculorum diribi-
tor, cui dabatur signum rei benē geren-
dæ corolla. Plaut: *De bane ubi florentem
florenti, tu hic eris dictatrix nobis.* Vina
dabantur generosissima, partim trans-
marina, partim Italica, imprimis Faler-
na tanquam præstantissima. Variis men-
suris potabant; sed præteritis aliis tres
tantum observandas existim: sextan-
tem, Deuncem & Trientem. primam à
temperatis, secundam ab ebriosis, ter-
tiam quotidiè adhibitam vult Rosinus.
Luculentissimè Athen: tractavit apud
quem scriptum & probatum invenitur,
quod circa mensam è cornibus boum
potabant, quæ non solum aurō & ar-

gento erant ornata sed etiam ex auro & argento facta, quorum forma buccinam clementer inflexam referebat, sive, quod idem est, naturalium cornuum bovinorum speciem. Cum paulo hilarius se invitare vellent, hunc solennem morem observabant, ut cum hisce a summo biberent ad imum: hoc est ab eo conviva, qui summus accumbebat, usque ad imum. Solenne & hoc erat, ut Divo alicui libarent, id est, ex cornibus aliquid vini, vel in mensam, vel in terram, leviter defunderent, utque in Dominæ vel amicæ honorem Cyathum ebiberent, eamq; palam nominarent, quod qua verborum forma fecerint, ex Plauti sticho intelligimus, ubi Sangarius ita loquitur.

Bene vos, bene nos, bene nostrum etiam Stephanium.

Ita loquebantur, pro eo quod esset: Bene vos vivere precor, benè valere. Hoc etiam usurpabant ut in honorem amicæ tot cyathos ebiberent, quot litteræ in ejus nomine essent. Pocula quæ deinde exhausta erant, vertebant, more

more adhuc Francis usitato, de quibus
joco è Taubmannus lib: 3. Epigram:
Lando meos Francos, qui se cervice
supinant,

Et fundo ex imo prebita pocula bibunt.

Mutuo sese ad bibendum provocabant sermonibus doctis, vel jocosis invicem experiebantur. Aderant pueri qui contillarent, quando hoc vilum est opportunum. Varro de hoc ita: *In conviviis pueri adhibiti, modestè ut cantillarent carmina antiqua, in quibus erant laudes majorum, & assa voce & cum tibicine.* Nunquam mensam tollendo inanem fecerunt. cur? rationes has addit Plut: Primo significabant ex partis aliquid in futurum & in præsenti die subsecururæ aliquam habendam rationem. 2. Quod scitum putabant, appetitum cohibere, eumque reprimere, dum aliquid adhuc in promtu esset ad fruendum, minus enim appetunt absentia, qui præsentibus abstinere dicerunt. 3. Quod mos iste frugalitatis aliquid erga famulos videatur ha-

bere, qui sic viderentur quodammodo à Dominis ad societatem mensæ admitti, non enim tantum delectabantur accipi-endo quam participando. 4. Quod men-sa fuit res sacra: nulla autem rerum sacrarum unquam debet inanis relinqui. 5. Quod mensa terræ dicebatur esse simulacrum, nam præter quam quod nos alit, rotunda est, stabilis & rectè Vesta à quibusdam appellata, si-cut ergo terram volumus aliquid nobis utile semper producere & efferre, ita sentiebant mensam quoque nunquam debere vacuam & omni aparatu de-stitutam relinqu. Post cœnam est lyra-circumferri solita, ad quam carmina illa canebantur, quæ Scholiorum appellatio-nem meruere, quandoquidem fuerunt obliqua vel tortuosa, quæ quilibet con-vivarum accepto myrteo ramō canebat. * Hisce Scholiis illustrium virorū & for-tium laudes canebantur, aut præclaras sententias illa continebant, aut mixtim u-trumq. Musicam sequebatur saltatiō, eaq;

Græ-

Græcis maximè in usu erat. Apud priscos verò Romanos, præsertim viros Principes & Magnates, saltare in vitio ponebatur, tamen non ubique & apud omnes. quin inter conspicuas mulieres & probas aliqua ejus cura fuit, sed non curiosa usq; ad artis perfectionem: unde illua est Salustii de Semproniam:
Pſallere & saltare elegantius quam necesse est probe. Nostris moribus hodie inter Solennia nuptiarum epulorumque publicorum ornamenta atque oblectamenta ponitur. Idem erant olim saltatores & Philosophi. Itaque refert Ath: lib. i. Philo. quendam Memphim congnomine disciplinam Pythagoræam, quæ silentio continetur, saltando planius demonstrasse, quam qui artem dicendi profitentur, verbis explicare posse. Et de alio memoratur, tantum fuisse saltandi artificem ut tragædiam quandam totam saltando exprimeret, diceret, declararet. Proteum non aliam ob causam rerum variarum speciem, formam-

que induisse ferunt, quam quod saltando omnium rerum omniumque animalium formas referret: ita ut aquæ hunorem, & Leonis iracundiam, & pardalis feritatem & ignis celeritatem, imitationis perniciitate imitetur. Empusa, quam putant vulgo spectrum fuisse, mulier saltatrix fuit, quæ celerrimo pedum totiusq; corporis motu, varias rerum formas spectantium oculis subjiceret. Pariter olim Poëtæ idcirco saltatores appellabantur, quod non tantum propria dramata inter saltantes choros præsentassent, verum etiam extra propria poëmata, volentes omnes saltare edocerent. Omnium tamen frequentissimi in saltationibus versabantur pueri & mulieres. Præterea saltationi operam navabant quibuscunq; valetudinis & roboris gratiâ sive à Medicis sive à Gymnastis illud agere præceptum erat. Cinædi seu Pantomimi adeò sæpè excellebant, ut nihil supra. Nam ut Lucianus refert, cum

Demetrius saltationem quoddam ~~σάγηον~~^{*} appellaret, & egregius quidam saltator id audisset, qui Neroni erat charissimus, rogavit ut se saltantem spectaret. ipse vero saltavit, Martis & Veneris concubitum qualem describit Homerus. Ita vero Solem, qui dolos patefecit, Martem coeuntem, Venerem cum eo irreticam operâ Vulcani, Deos inspicientes ac videntes, expressit, ut Demetrius admiratus dixerit: Ακόσω ὡς ἀνθρώπε αἱ ποιεῖς καὶ μόνοις ὄρῶ, τῷ μὲν δοκεῖς ἀυταῖς κερδού λαλεῖν. Saltationes peragebantur primitus, dum non excultæ essent in viis & plateis publicis. Deinde cum majorem dignitatem atque ornamentum receperissent, ad theatrorum partes quasdam translatæ sunt, à theatris autem ad palæstras & Gymnasia traductas fuisse testatur Ath. lib. 14. Deipnosophist. Præterea saltationem in conviviis exerceri solitam, constat non modo ex Symp: Xenophontis, verum imprimis ex Homero, ubi saltationem vocat ornamentum convivii.

* Kipping, de condi.

mo Romani abituri ad somnum capiendum poscebant ultimum poculum Mercurio, qui somni præses erat, consecratum. Erat Mercurius ἀνειροπότος καὶ ὑπνοδότης dicente Statio, idque ex Ovidio, ubi illius baculum describit, constat.

Frimatque soporem

Languide permulcens medicatè lumina virga;
Eidem bibeant ut jucunda somnia illis immitteret. Convivis, deinde cum abirent, per pueros quos δαδέχεται vocabant, lucernæ prolatæ sunt. Postquam domum pervenerant, Xenia illis mittebant vel dabant cum præsentes erant. Mart:

*Divitis alternas & pauperis accipe sortes,
Præmis convivæ dat sua quisque suo.*

Verum de luxuriosis conviviis Romanorum tacebimus: de accusatione Christi cum discipulis loquemur. * Multi hunc Christi accubitum, plane negant, cum omnes fermè pictores nunquam ac-

cum-

* Becc. lib, de convi. pag. 87.

eumbentes sed sedentes discipulos depingant. Miratur Johanes Maldonatus Jesuita, nec intelligere se dicit quomodo dicatur: mulierem stetisse erectam ad Christi pedes. forte non attendit morem Romanorum ac lectulorum formam, qui pedes altos habebant. Virg. Liber 6. Æneid. *Lucent genialibus altis aurea fulca toris.* Indecoram fuisse putant ac Christi moribus alienam talem discumbendi formam, sed respondet Cornelius Nepos in præfatione. *Isti nihil re-ctum nisi quod ipsorum moribus conveniat*, putant. Hi si didicis-ent, non eadem omnibus esse ho-nesta atque turpia, sed omnia majo-rum institutis judicari, non admira-rentur Christum talibus se usibus accom-modasse. Hebræi jam à Pompejo in ditionem potestatemque Romanorum redacti, ad victoris dominantisque po-puli instituta se accommodaverant, idipsum comprobat Josephus: *Hebrei inquit semper secuti sunt ritus Romanorum, postquam sub eorum ditionem pervenerunt.*

Ex variis etiam Scripturæ locis id manifestum redditur. Evangelistæ ~~n'ava-~~
~~x'ava-~~ ipsum accumbendi vocabulum adhibent. Luc. 7. v. 36. Romani accubitur soleas deponebant, & fœmina quædam peccatrix nudos Christi pedes lacrymis irrigavit. Ungebant se Romani, & mulier illa Christum oleo in convivio perfudit. Manus & pedes unguento Romani perliniebant, idque leges Luc. 7. v. 38. Romani accubituri vestem mutabant, ac Christi discipulos id fecisse indè colligitur, quod adolescens ille qui à cœna cum Christo in hortum secesserat, amictus erat sindone, quasi veste adhuc cœnatoria indutus. Romanilberos aut quos habebant charos, in sinu collocabant, & Johannes Christo maximè charus, in sinum ipsius & in pectus quam familiarissime se conjectit. Ex quibus satis elucet, eorumque error deprehenditur, qui negant Christum tali ratione, quâ Romani usi sunt, accubuisse.

MEMBRUM TERTIUM.

Ut ut tempora mutentur, ac nos in illis varietate semper delectemur, adeoq; hujus seculi mores longissime in omnibus terè abeant à priscis, nihilominus tamen sumus hoc similes omnes quod homines à creato Adamo naturâ vitum quæramus, cibumq; capiamus: sed modum convivandi fluctuans ætas tam diversum pro diversis seculis ostendit, ut facile deprehendamus, unum quodvis seculum, quemcunq; etiam populum à se invicem hic longe abire. Hodie observatu dignum videtur, Italos, Gallos, Germanos, diversissime convivari: ut non attingam Iudeos, qui manus ante omnia aqua lavant. * Præceptum de manuum lotione, sive ante cibum, sive à cibo tanti faciunt, ut vix Iudæum reprias, qui illius obliviscatur. itmò tam exquisitè & scrupulosè illud observant, ut nemo annulum in digito retinere audeat, ne quid lordinis sub illo la-

teat. si quis verò annulum non detraxe-
 rit, idem valet ac si illoris manibus com-
 ederet. Cum accumbunt panis inte-
 ger cum sale in mensâ appositus esse dè-
 bet: si non adsit integer, apponunt fru-
 stum. Tunc Pater familias panem illum
 in manus sumit, eique ab illâ parte, ubi
 benè & eleganter coctus est incisuram
 imprimit, postea deponit, depositumque
 manibus tegit, & his illum verbis con-
 secat. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
 הָעוֹלָם מִן הַמְּצֻאָתָה לְחַם Be-
 nedictus tu Domine Deus noster, mun-
 di domine, qui panem e terra produxi-
 si; cæteri accumbentes subjungunt A-
 men. Frustum postea illud incisum de-
 fringit, in sal vel juris condimentum,
 quæ una cum pane mensæ sunt appo-
 nenda, intingit, & actutum comedit,
 nihil interim garriens; Tres autem vel
 plures discumbere debent, alioquin sin-
 guli pro se quisque, gratiarum aetio-
 nem recitant. Panem sic frangens vel
 scindens, licet maximus fuerit inter ac-
 cumbentes, tamen præmissa venia pe-
 titio-

titione utitur, cum veniâ Dominorum
ac Doctorum meorum. Deinde singulis
qui accumbunt frustum panis frangit,
& illis apponit, ita ut unus quisque loco
suo appositum ipse met manu suâ capiat
& comedat. Similiter etiam vinum
consecrat. Ad hanc consecrationem re-
quiritur justus numerus: nempe decem
vel pauciores, modo numerus infra tres
non subsidat. Scyphum primo am-
babus apprehendit manibus, postea ve-
rò solâ dextrâ tenet, deinde palmi al-
titudine levat ē mensâ, ut scil: omnes
accumbentes videant & intueantur, si-
mul & ipse, ne mens ejus à benedictione
avocetur, tum irretortis oculis eum inspi-
cit & ait: בָרוּךְ אַתָּה יְהוָה בָרוֹא פְּרִי הַגָּפֵן.
*Benedictus tur Domine, qui vinea fructum
creaveris.* Dum benedicit nemo gar-
rire debet, sed ad id quod dicit at-
tendere, & consecrantem apud se mu-
fitando sequi. Postea Pater familias.
Psal. 23. recitat, quo recitato, reliqui
cibi apponuntur, sic lautè & hilariter

pulantur. Epulando singuli modeste
se gerere debent, ac animo reputare
ac si coram ipso Deo fuderent. Dum
cibus manditur, nihil loquendum, adeò
ut nec sternutantem salutare liceat.
Sapientiâ & sanctitate conspicui Rab-
bini scribunt Prophetam Eliam epulis
semper interesse & singulos homines
peculiarem angelum habere, qui apud
mensam perpetuo affideat, & auscul-
tet quâ ratione preces incipientur,
quid dicatur, & quis denique in men-
sâ modus servetur. Hanc ob causam
nemo Judæorum ossa aut pissium spinas
vel è regione sui, vel à tergo projice-
re audet, ne invisibiles creaturas for-
te petant. Ossium quoque medulla
in quadras non est excutienda: hoc e-
nim sono noxios & impuros spiritus
excitari dicunt: verum ossi frustulum
panis supponendum est. Antequam
DEO post epulas gratias agunt, cul-
telli abconduntur vel tolluntur, vel
in vaginam reconduntur. Manus quo-
que & os super pollubro non super-
trici-

ericlinii solo vel pavimento abluere solent, ut & preces & nomen DEI ore puro & mundo recitari possint. Sed hodierno die segnitiâ atque desidia in desuetudinem hæc abierunt, & tum demum sicut, quando preces peraguntur & è mensâ surgitur. Patrem familias gratiarum actionem à mensâ recitare oportet, siquidem tres, quatuor, sex, octo, vel plures fuerint. Si pauciores quam tres, quisque pro se orat. Priusquam recitet, sal à mensa removeri ac tolli debet: Infauustum enim vocem **לְלֹא** habent, eo quod uxorem Lothi scriptura dicit in statuam salis conversam esse. Cum incipit gratiarum actionem, sumit Scyphum in manum dextram, sive ope manus sinistræ. Dum gratiarum actionem recitat, ipse & omnes accumbentes sedent, quia est satis prolixæ, & majori devotione ac zelo sedentes eam precari possunt. Gratiarum illa actio prolixæ constat oratione, qua Deum primum laudant, eique gratias agunt, quod sibi & reliquis

quis creaturis cibum potumque sup-
pediter, illiusque benignitate subsistant:
quod Patres ex Ægypto eduxerit, &
in terram Canaan introduxerit: foodus
cum illis pepigerit, legem dederit, &
se illos in æternum protegere velle
promiserit. Deinde supplicant il-
li, ut urbis Hierusalem miserear-
tur: templum & regnum Davidis
cito in diebus suis restauret, & denuo
erigat: Eliam & Messiam mittat, seque
ex tam diutina captivitate liberet: pau-
pertatem prohibeat, ne à Christianis
(quos בשר ור carnem & sanguinem
i. e. homines carnales appellant) vel
dona accipere vel mutuari ac sti-
pem petere cogantur. Sed potius lar-
gitate ac libertate illius augeantur, nec ig-
nomiâ & dedecore afficiantur; utque
à cervicibus suis jugum Christianorum
dejiciat, seque publicè & in omnium
conspectu in Patriam reducat, mensæ
ac domui in quâ epulati unt benedi-
cat, Patrem ac matrem familias libe-
rosq; cum omnibus posteris benedictio-
num

sum suarum Thesauris cumulet. Ad
 hæc ii, qui discubuerunt Amen tecta
 ac contentâ voce respondent: taicité vero
 secum hunc Psalmorum recitant, Time-
 te Dominum sancti ejus, quoniam non
 est penuria timentibus eum: leunculi in-
 digebunt, & famem patientur, sed quæ-
 rentes Dominum non deficient ullo
 bono: Verum id ore vacuo, ita ut nul-
 læ micæ nullæque carnis particulæ den-
 tibus hæreant, pronunciandum est. fie-
 ri ea precatio potest quavis lingua alicui
 nota, facienda voce articulata & distin-
 cta. Quamvis quis ita se inebriasset,
 ut vix loqui possit, tamen recitare te-
 netur. Gratiarum actio ibi recitanda
 est, ubi cibus captus est. Qui id fa-
 cere negligit, graves pœnas luit, nisi
 errorem vel contumaciam emen-
 daverit. Hinc Cabalistæ scribunt,
 eos qui gratiarum actionem non re-
 citant, eo ipso loco quo comederunt,
 ad sepulcrum non venire, hoc est cor-
 pora eorum sepulcro non reddi; ut qui
 suspendio, aquis, igne, vel alio sup-

plicii genere vitam finiant. Pius quondam Judæus, & Dei reverens, inter peregrinandum in medio campi æquore aliquando pransus, gratiarum actionem, quæ à cibo fieri solet, recitare oblitus est. Cum vero aliquantulum viæ procississet, illius mentem precis subiit recordatio. conversus itaque ad comites suos, sibi retro pedem ferendi necessitatem impositam dixit: Imprudentem enim pretiosum cimelium ibi oblitum esse, ubi epulati erant. Illuc reverso, & prece peractâ, miraculum Deum edidisse fertur, columbamque auream creavisse, quam tanquam præcepti hujus mercedem abstulit.* Convivia Græorum non omittamus, erant pleraque ea, ἀπὸ τῶν συμβολῶν. Hoc est invitatorum quisque certam quandam pecuniolæ, vel hujus modi summam, pro suâ portione erogabat, quæ portio ἀπὸ τῆς συμβάλλειν συμβολῆς dicibatur. Apud Terentium his verbis

* Pfeiff. Ant. Grec. l. 4. c. xi.

bis symbolæ injicitur mentio Andriæ
 Actu.i. Scen. i. v. 63. ubi Simo: *Ebo quid
 Pamphilus? quid? Symbolum dedit.* Et Eun.
 Act. 3. Scen. 4. *Heri aliquot adolescentulæ
 ceivimus in Pirao, in hunc diem ut de sym-
 bolis effemus.* Antiphon ad Cheream eo-
 dem Eunuch. Act. 3. sc. 5. Sed inter-
 rim de symbolis quid actum est? unde sym-
 bolarum quoque collatores apud Plaut:
 Curculione 4. dicuntur, qui talem pe-
 cuniariam conjectant, ut communi sumtu
 unâ cœnent. Cœterum non ubique
 eandem symbolarum fuisse rationem,
 constat ex scriptoribus fide dignis. Apud
 Ath: notatur Alexidis Mandrago-
 rizomena l. 8. Dimnosophist. cap. 17. in
 quo ille sic,

Ηξω φέρεσσα συμβολὰς τόινυν ἄμα,
 Πῶς συμβολὰς τὰς παινίας οἱ χαλκιδεῖς
 Καὶ τὸς ἀλαβάσεις συμβολὰς καλῶσι, γραῦ.
Veniam igitur, symbolas afferam simul,
Quas Symbolas? Chalcidenses tenias,
Et Alabastros, symbolas vocant, ô vetula.

E quibus constat, apud Chalcidenses, no-
 mine symbolarum etiam venisse tæni-

as; corollas, unguenta, & alia parva parabilia, quæ invitati ad Regem convivii deferebant. Sed Athenis convivorum ē symbolis contraria fuit ratio consuetudini Chalcidenium, etenim corollas & unguenta dare mundus erat convivatoris, sive illius in cuius ædibus cœnabatur. Habebant insuper Græci convivia, quæ vocabant ἐπειδομα, item δῖπρα ἢ σπυρίδη, id est cœnas ē spora, cum cœnâ parata sibi quispiam, & in spora recondita ad alium proficeretur, cum eo cœnaturus. Qui non invitati apud eos convivia frequenter, Myconiorum nomine erant notati, & Myconii more venire dicebantur, id est, ob tenuitatem alienas cœnas captabant. Nihilominus, sæpè licuit, sine impudentiæ notâ, amicis aut necessariis, ad amicos & necessarios, bonis item ad bonos, ultro nec invitatos accedere. Ferè eodem modo Græcè ac Romani, non sedebant sed accumbebant. Porro inter cœnandum Græci vino utebantur diluto,

eo: sic docet Alexis Comicus Εν τοῖς συμποσίοις μὴ πίνειν ἄκρατον. In conviviis merum vinum non bibendum, sed dilutum. Diluebant autem sic, ut vel quinque partibus aquæ, vini duas miscerent; aut cum aquæ tribus unam vini: quinque alii copiosius bibentes cyathos aquæ, miscebant cum vini duobus. Alii & quidem communiter quinque vini cyathis, duos addebat aquæ, aut duobus unum. Hinc Athen: lib: 10. c. 7. scribit. Quæ nostro seculo fit mistio, priscis inconsuetis memoriam retulit, bibendo quinque vel tria, sed minime quatuor. jubet adagium ut cum quinque partibus aquæ, vini duas bibamus, aut cum aquæ tribus, unam vini.

At quibus diutius & copiosius bibere placebat, ii quinque cyathos aquæ miscebant cum vini duobus. Apud Aenaeonem, vini quinque cyathi tempes tantur aquæ duobus. qui hunc in modum loquitur.

*Age tu puer, affer nobis paternam
Haustu præbibam ut uno*

*Affusos aquæ cyathos duos,
Vini quinque cyathis.*

Voluit tamen Amphityon Rex Atheniensium, confesto jam epulo mensis secundis metà næ cīta ἀκρατεν γένονται. Delibari merum vinum, quod in honorem boni Dæmonis fieri dicebatur. Post delibatum poculum iterum Græci implere solebant, & dilutum infundere vinum, quod non degustabant tantum, sed bibebant quantum vellent: Ut ex Philochoro constat, apud Athn: lib. 2. Dimnosophist: c: 2. Et poculum τῷ Διὸς Σωτῆρος, Jovis servatoris dicebatur: Verba Athenæi sunt hæc: Philochorus scribit Amphityonem Regem Atheniensium, cum à Baccho didicisset vini temperandirationē, primum diluisse, ac idcirco, qui sic mixtum biberent, homines rectos ambulasse, cum antea curvi ab meri polu incederent: Ob tantum beneficium aram eundem Recto Baccho adificasse, in Horarum delubro, quoniam Horæ vi sis fructum educant, & proxime illam Nymphis alteram extruxisse, documentum bibitum,

ris,

ris, vinum temperandum esse, qui Nymphae Bacchi nutrices fuſſe traduerunt; Præterea legem promulgasse, ut statim eum cibis degustandum solum meri non nihil afferretur, quod boni Genii quam magna potestas sit declararet; deinde postea, ut temperatum quisque biberet, quantum eſſet libitum, ſed cum prefatione nominis Fobis ſervatoris, pietatis ergo, potauerique ut meminiffent pro indubitato ſalvos ſe ac incolumes fore, ſi ad eum modum biberent. alioquin variis poculis delectabantur ad minimum tribus, quæ bibeant in honorem Deorum, ſic Antiphanes in mystide.

πιγαρῆν Φέρε

Μέχει γὰρ καὶ τελῶν Φασὶ πιμᾶν τὰς Θεάς.

adfer igitur adusque tria pocula, ve-
nerandos eſſe Deos ajune.

Tandem mos fuit, ut quod restaret me-
ri, poſtquam ſurrexifſent ē cœnâ, ebi-
bendum daretur puero, qui ministrave-
rat. Qui, ubi comporabant, bibere non
poterat, ē convivio abelle jubebatur.
Cicero lib. 5. Tusc: Mibi quidem in vi-
ta ſervanda videtur illa lex, que in Gre-
corum conviviis obtinetur. Aut bibat

in-

inquit, aut abeat. At verò cum & amo-
ris ac voluptratis poculum habuerint,
procul dubio in sanitatem ac salutem eo-
rum quos caros habebant, eorum etiam
quos venerabantur biberunt. Ambrofius
in istiusmodi consuetudinem invehens,
ita scribit de Heliâ, & jejunio c. 17. *Quid*
autem obtestationes bibentium loquar? *Quid*
memorem Sacra menta que violare nefas arbi-
trantur? Bibamus, inquiunt, pro salute impera-
torum, & qui non biberit, sic reus in devotione.
Videtur enim non amare Imperatorem qui pro
eius salute non biberit. Bibamus pro salute
exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum
sanitate. Et haec vota ad Deum prævenire iudi-
cant, sicut illi qui calices ad sepulcra Martyrum
deferunt; atque illic in vesperam bibunt: &
aliter se exaudiri posse non credunt: O stulti-
siam hominum! qui ebrietatem sacrificium pu-
bant: qui existimant, illos ebrietate placari,
qui jejunio passiones sustinere didicerunt. *
Lappones aquam bibunt eam ne à tri-
gore constringatur, perpetuo suspensam
habent super ignem in aheno, ex quo
quis-

* Scheff. cap. xviii. de vicibus gentis lapp.

quisque haurit cochleari sic non frigidam sed calidam , tempore potissimum hyberno. Præter aquam hanc communem adhibent in potum jus in quo pisces cum carnibus fuere , quod genus ipsi lebma solent nuncupare. Sam. Rehn: *Quando edunt carnes aut pisces , deinde jus in quo decocta fuere , circumibunt.* Olaus Mag: lib. 17. addit serum lactis. *Lac depuratur inquit in usum domestici nutrimenti ; ac serum illius in potum convenientem.* Et hi potus ad necessitatem Cerevisiam qua utuntur cœteri septentrionis populi ignorant, quia neque hordeum neque lupulus apud eos nascitur. Deinde destituti cellis, tempore potissimum hyberno. Nexian lib: 4 cap 8. *Cerevisia ob frigoris rigorem inutilis.* At verò si ad voluptatem, quod non rarò fit bibendum , Spiritu vini Gallici utuntur. Estque genus hoc ipsis longè acceptissimum, nec re ullâ alia citius impetrari potest favor ipsorum atque gratia, utuntur autem isto potus genere, potissimum in festis suis ac conviviis

solennioribus. Locus ubi Lappones tempore hyberno cœnas suas instiunt, est in tugurio à dextra per communem januam intranti, æstivo autem 'extra id virenti cespite. Ubi cibum capiunt, considerare solent, sine scamno vel subfello humi, vel in pelle substrata cruribus pedibusque flexis more Turcorum & Scytharum, idque in orbem sive circulum. Sic in orbem sedentibus apponitur cibus non in mensâ, sed tabula rudi quæ eis mensæ loco est. Multi tamen ne hac quidem utuntur sed eadem pelle in qua confident. Cibus haustus ex aheno, si carnes fuerint aut pisces, vulgo imponitur panno laneo viliori quem appellant Walmar. Mappas Discos & id genus alia nesciunt. Quod si qui fuerint ditiores, loco panni lanei, lineum solent adhibere. si vero jurulentum quid ut lac vel simile edent, vas habent magnū ex caudice betulino excavatum specie oblonga, nec recedente multum à forma palæ, quâ rustici frumenta ventilare solent. Partem suam quisque tenet

manū, si carnes fuerint, sive pisces, saepe citra omnem appositionem ex aheno ipso sibi quisque exhaustus, quantum necesse est, ac in defectu pannivel chirothecis suis vel pileo imponit. Cæna sive prandio finitis, duo solent observare. Primò Gratias DEO hunc in modum agunt, DEO sit gratiâ, qui commodum nostrum cibum condidit. Deinde ut ad fidem caritatemque horcentur, mutuo sibi manus porrigunt, quot quot simul cibum ceperunt. Forrent quidem adhuc plura, quæ ulterius Lector Benevole, de varia variarum gentium convivandi ratione essent adducenda, sed si vaderet instituti ratio ne ultra limites progrediamur, propterea finem huic appellæ hac ratione imponamus.

**GLORIA SIT PATRI, FILIO, ET SPIRITU
SANCTO, IN SECULA SECULORUM!**

In Dissertationem eruditam
DE CONVIVIIS

Juvenis morum concinnitate & literarum
gloriâ maxime commendabilis,

DN. JOACHIMI TESCHES/
Amici oculissimi.

Luxuriosa paras Lautis convivia mensis;
Adsumus en jussi membra fovere cibo.
Ast epulis mente non heic onerantur opimis,
Letaque nec nobis Massica vina bibes:
Sed Convivia das docto sermone repleta,
Et mensa socios accipis eloquio.
Hinc fugiat nimio perfusus tempora Baccho,
Cui titubat multo, linguaque mensq; mero.
Huc ades o studiosa cohors, virtutis alumna,
Musæ quam studiis excoluere suis;
Hic tibi doctrine panduntur prandia leta,
Ardentem sedat Castalis unda sitim.
Cæne instructori Tibi Tesch en premia dignæ,
Et Charites reddent, Pieridamque chorus:
Præcingentq; caput gemmis & virginelauru,
Nomen ab aeterna posteritate feres.

Lubens ludebat

J: NEELMAN

Juveni

Doctrina & moribus maxime conspicuo

DN. JOACHIMO ZESEH.

De CONVIVIIS Romanorum &c.

erudite disputanti. Amico suo
singulari

S Obrius En ! Cyathos hausse sic Zesch He-
liconis

Quô , simul expletus Castaliss de-
pibus

Cen Dapifer possit , calamo , convivia ;
Rome

Quæ viguisse pater , commemorare
sacro.

Hæ referunt stupidis te non maduisse eu-
lullis ,

Facibus aut Bacchî proluere ora ma-
lie ,

Ergo tibi , pateras implebit nectarè survi ;
Mi Zesch ! ipso olim Symposiarcha
poli !

Festinus allusit

ANDR: LUSCINIUS.

Mij see then Liuswa vår/ båd lös och
gråås framtråda
Uhr Torden och af tråån och våra hier-
tan gläda;

The Lifligt andas/ så at heela Luf-
tens widd

Af friska rosers Mun/ med lifligt
Sötna spridd.

Så åker som all Tråån sin frucht begyn-
na båra

Nu til mång tusend slag at wij os der
med Nåra:

The synes dag wid dag ju mehr och
mehr tiltaa

At wij af fågning slijf/ vår hierte
fågnad haa.

Eij må nån undra på/ om Jag Herr
Fränden prijser

Som i sin ungdoms våhr/ sin Lårdoms
blommor wijser

Hvar af man märckia kan/ at in-
nan liten tijd

Sit föresatte måhl/ han hinner i
sin ijd

Thy bör I haa beröm/ at I ehr slijt ej
sparen
Men i Ehr blomstrand åhr/ fast efter
Dygden faren/
Som nogamt år til see af dese Lårt-
da blaa
Och spår Jag innan kårt/ wist lär I
franken haa.
Nu stadnar pennan min/ th år och båst
at Slutta
Doch först Jag hierlig ber/ Gud låte
Ehr få Niuta
Sin milda ryska Nåd/ at I för fåf-
ras må
Och en åstundad löön för all Ehr
mådda Nå.

Således öfver sin her Frändes
progresser fägnar sig

HANS TESCH.

